

SEMINARI INTERNACIONAL "DIGNIFIQUEMOS EL PASADO". FONTS ORALS I LA SEUA APLICACIÓ PRÀCTICA

MIREIA BAÑULS I JÚLIA JORDÀ

Resum: Crònica del Seminari Internacional "Dignifiquemos el pasado". Fonts orals i la seua aplicació pràctica, celebrat al Centre de Cultura Contemporània Octubre els dies 13 i 14 de setembre.

Els passats dies 13 i 14 de setembre, tingué lloc al Centre de Cultura Contemporània Octubre, un Seminari Internacional sobre Fonts Orals que pretenia desenvolupar la idea de la història oral com a part de la història contemporània. L'acte estigué organitzat per l'Associació Cultural Institut Obrer i la Universitat de València, així com la col·laboració d'altres agrupacions culturals.

L'acte d'obertura del seminari començà amb la presentació per part dels organitzadors: Javier Navarro Navarro, professor titular del Departament d'Història Contemporània; Ricard Camil Torres Fabra, professor associat del departament ja citat; i Cristina Escrivà Moscardó, escriptora memorialista i vicepresidenta de l'Associació Cultural Institut Obrer.

A continuació, Rafael Maestre Marín va parlar sobre el funcionament i el contingut de l'arxiu de fonts orals de la Fundació Salvador Seguí (FSS), fent-nos cinc cèntims sobre la història oral i el Moviment Llibertari. L'Arxiu Sonor està format per gravacions realitzades pel grup d'història oral de la FSS, tant en

àudio com vídeo, a més de rebre donacions realitzades per altres persones. El registre més antic és el d'una conferència pronunciada a l'Ateneu Espanyol de Toulouse al 1960. També compten amb una col·lecció de gravacions de cançons revolucionàries.

Alguns dels participants del seminari. Extreta de l'ACIO

Seguidament, havia de fer la seua intervenció Martha Heard, una historiadora dels Estats Units que estudia la memòria oral al poble de Càlig (Baix Maestrat), la qual no va poder assistir. En el seu lloc, els assistents van visionar un audiovisual de la FSS, així com una breu presentació feta per Cristina Escrivà del llibre *Salir del silencio. Voces de Càlig 1900-1938*¹, de la investigadora esmentada, sobre el seu treball en aquest poble.

¹ HEARD, M. *Salir del silencio. Voces de Càlig 1900-1938*, Onada Edicions, Benicarló, 2013.

Després fou el torn del periodista Sergi Tarín Galán, el qual va presentar el seu documental *El so del Cabanyal. Portes obertes 2013*,² que reflexa sense l'ús de paraules, com és el dia a dia i el barri del Cabanyal, i pretén parlar a través de les cares de la gent, de les seues reivindicacions, per a mostrar quina és la seua essència. Mitjançant el periodisme, Tarín tracta de donar veu als que no la tenen, utilitzant la seua professió com a ferramenta de canvi social.

Inicià les intervencions de la vesprada el professor Ricard Camil Torres Fabra, aquest va parlar sobre *Memòria i memòries*, i la diferència de la memòria individual i la col·lectiva la utilitat i els perills de les fonts orals. Va ressaltar, des del punt de vista científic, com s'ha de fer ús de les fonts orals, complementant-les amb altres tipus de fonts.

El torn de paraula passà a Miquel Gómez Sahuquillo, arqueòleg del Grup d'Investigació de l'Associació Cultural Institut Obrer, el qual introduí les entrevistes fetes a Rigoberto Campos Gómez, de Bétera. A través de les entrevistes que li feren, es va donar a conèixer part de l'arqueologia i la història de dita població, a través de la seua Història de vida i el seu interès en aquestes disciplines. La intervenció concloué amb la reproducció d'un audiovisual sobre aquest promotor de la història del seu poble.

Tot seguit, va ser el torn de José Alberto Gómez Roda, de la Fundación de Estudios e Iniciativas Sociolaborales, qui va parlar de l'arxiu oral de la FEIS-CCOO, que posseeix arxius des dels anys seixanta, quan el sindicat es trobava en la clandestinitat. Gómez va explicar dels dos projectes duts a terme: un primer sobre dones sindicalistes, que compta amb entrevistes a dones de professions distintes, nascudes als anys cinquanta i interessades en el

² Enllaç del documental: <http://www.youtube.com/watch?v=nE6b2oGZgnk&feature=c4-overview&list=UU3igj7EmdmX9nakaMtB2kcg>

feminisme; i un segon, sobre la repressió del Tribunal d'Ordre Públic al País Valencià, des de 1958 fins a 1976.

Inscripción

Ponemos a disposición de los interesados dos opciones de matrícula:

1º opción: documentación; *guía didáctica Los institutos para obreros, 1936-1939*; programa; tickets agua/café y certificado convalidable (5€)

2º opción: documentación; *guía didáctica. Los institutos para obreros, 1936-1939*; programa; tickets agua/café, certificado convalidable y el libro: *Los institutos para obreros. Un hermoso sueño republicano*. Incluye también la comida del sábado con la actuación del Grup de Cambra "Marxant" (25 €)

La inscripción y pago se formalizará presencialmente el primer día del encuentro

 <https://www.facebook.com/institutoobrero>

Organiza:

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Colabora:

SEMINARIO INTERNACIONAL

DIGNIFIQUEMOS EL PASADO

LAS FUENTES ORALES Y SU
APLICACIÓN PRÁCTICA

13 - 14 de septiembre 2013

Octubre. Centre de Cultura

Contemporània

C/ Sant Ferran, 12
46001, València

Coordinación: Ricard Camil Torres
Fabra, Juan Carlos Colomer (UVEG) y
Cristina Escrivà Moscardó (A. C.
Instituto Obrero)

Pretendemos desarrollar la idea de que la historia oral forma parte de la arquitectura de la historia contemporánea.

Como ejemplo se expondrán varios proyectos audiovisuales elaborados con fuentes orales.

El seminario es de entrada libre y convalidable, previa inscripción, por 2 créditos de libre opción de la Universitat de València previa asistencia al 80 % de las sesiones (en trámite).

Díptic del seminari

Finalitzà la sessió del dia 13, la historiadora argentina, Laura Benadiba, especialitzada en la metodologia de les fonts orals, i que participa en els projectes següents: Programa de Historia Oral de las Escuelas ORT, la Asociación Otras Memorias y ArCa (projecte conjunt entre Argentina i Catalunya), entre d'altres. Tractà sobre la metodologia de les fonts orals per a incorporar el treball d'investigació des de l'educació primària i secundària, així com també a la universitat.

Començarem el dia 14 amb Juan Carlos Colomer, professor de la Universitat de València, que ens parlà sobre l'aplicació de les fonts orals en els estudis de la transició democràtica espanyola. A continuació, el torn passà a Francesc Piera, llicenciat en Belles Arts, qui relacionà els seus estudis sobre alguns

artistes de la primera meitat del segle XX, com Rafael Pérez Comtel, amb entrevistes a alguns dels seus familiars, com la seua germana Palmira Pérez Comtel.

Seguidament, intervingué José Vicente Martí Boscà, doctor en medicina i cirurgia, el qual es dedica a les fonts orals i biografies de sanitaris professionals, vinculats al moviment llibertari espanyol des del 1869 fins al 1949. El seu objectiu és fer un conjunt de biografies col·lectives, combinant les seues actuacions dins del moviment llibertari junt amb la seua importància professional. El seu projecte s'anomena "Proyecto Batas Negras", i complementa les fonts documentals amb les orals. Féu alguns apunts sobre els inconvenients de les fonts orals, tot acabant amb l'exposició d'alguns casos pràctics.

Díptic del seminari

Programa

VIERNES, 13 de septiembre

8,45-9,15 h.: Inscripción y recogida de credenciales y documentación.

9,30 h.: presentación del seminario a cargo de Javier Navarro, Ricard Camil Torres y Cristina Escrivà.

10,00 h.: La historia oral y el Movimiento Libertario por Rafael Maestre Marín, Fundació Salvador Seguí.

11,00 h.: Memoria oral de Càlig (Castellón) por Martha Heard, Historiadora estadounidense.

12,30 h.: Palabras desde El Cabanyal. Audiovisual *el sonido de "El Cabanyal"* por Sergi Tarín Galán, Periodista.

16,00 h.: Memoria y memorias por Ricard Camil Torres Fabra, Universitat de València.

17,00 h.: De la palabra a los hechos. Audiovisual: *Rigoberto* por Miquel Gómez Sahuquillo, Arqueólogo. Grupo de Investigación de la Asociación Cultural Instituto Obrero.

18,30 h.: El archivo oral de FEIS-CCOO por José Alberto Gómez Roda, Fundación de Estudios e Iniciativas Sociolaborales.

19,30 h.: Historia oral e investigación por Laura Benadiba, Historiadora. Asociación Otras Memorias, Argentina. Posterior coloquio.

SÁBADO, 14 de septiembre

9,30 h.: Aplicación de las fuentes orales en los estudios de la transición democrática española por Juan Carlos Colomer, Universitat de València.

10,30 h.: La voz de los artistas plásticos por Francesc Piera, Licenciado Bellas Artes, Associació Cultural Palmeta. Deconstruccions educatives.

12,00 h.: Fuentes orales y biografías por José Vicente Martí Boscà, Doctor en Medicina y Cirugía, Fundació Salvador Seguí.

13,00 h.: Fuentes orales y fuentes visuales por Cristina Escrivà Moscardó, Escritora memorialista, Grupo de Investigación de la Asociación Cultural Instituto Obrero.

Díptic del seminari

16,00 h.: Presentación de proyectos de historia oral del Grupo de Investigación de la Asociación Cultural Instituto Obrero.

Mireia Bañuls: un proyecto práctico experimentado, "fontes orals a Pego, dones i república". Víctor Benavides: aprender a través de un proyecto de historia oral con mujeres emigrantes en Paterna, Valencia, "construimos juntos nuestro barrio. Desde la década de 1960, hasta la actualidad". Francisco Vázquez: "memoria para compartir experiencias".

18,30 h.: Històries de vida al Castelló de la guerra i la posguerra, por Maribel Peris, Licenciada en Pedagogía, Grup de Recerca de la Memòria Històrica de Castelló.

19,30 h.: La historia filmada: *La infancia evacuada. Colonias escolares 1936-1939*, de Cristina Escrivà y Sergi Tarín. Posterior coloquio con Pablo Sanz, Associació d'Amics de la FUE.

21,00 h.: Declaración y clausura del Seminario.

La duración de las intervenciones está prevista de una hora, incluido debate.

Cristina Escrivà explicà els projectes del Grup d'Investigació de l'Associació Cultural d'Institut Obrer, sobre fonts orals i fonts visuals, sobre la memòria d'aquest col·lectiu, a través d'un projecte d'història oral, amb la intenció de construir la memòria col·lectiva de l'Institut Obrer, alimentant, construint i generant història a través dels testimonis, que són la suma de les realitats personals. A partir d'aquest projecte i les entrevistes dutes a terme, en van sorgir altres, com són el del Internado-Escuela Durruti, les colònies escolars i el del fotògraf Walter Reuter.

El dinar va estar amenitzat pel Grup de Cambra Marxant i, després, es reanudaren les conferències amb l'exposició dels nous projectes del Grup d'Investigació de l'Associació Cultural Institut Obrer. En primer lloc, Cristina Escrivà va puntualitzar sobre la metodologia seguida a l'hora de realitzar aquests projectes. En segon lloc, Mireia Bañuls Escrivà, graduada en Història i estudiant del Màster en Patrimoni Cultural, ens parlà sobre *Fonts Orals a Pego, dones i República*, contextualitzant els anys trenta en aquesta població i exposant les històries de vida de tres dones. En tercer lloc, Victor Benavides, estudiant de segon de Grau en Història, ens explicà el projecte *Construimos juntos nuestro barrio. Desde la década de 1960 hasta la actualidad*, sobre dones immigrants a Paterna, on explica l'entrevista a Maria Antonia Cabeza Sánchez. Per últim, Francisco Vázquez, llicenciat en Dret i Ciències Polítiques, que cursarà les Pràctiques Externes en l'Associació Cultural Institut Obrer, va exposar el futur projecte de fonts orals de la ONCE, obrint portes als historiadors invidents.

Seguidament, Maribel Peris, llicenciada en Pedagogia i membre del Grup de Recerca de la Memòria Històrica de Castelló, feu una presentació del seu llibre *Històries de vida al Castelló de la guerra i la postguerra*³, que tracta de portar al lector a la societat dels anys trenta, fent un recorregut urbà del Castelló de

³ PERIS, M. *Histories de vida al Castelló de la guerra i la postguerra*, Universitat Jaume I, Castelló, 2012.

l'època, amb fotografies, i basant-se en entrevistes orals, testimonis de premsa, actes de diputació, i altres fonts. La idea fonamental es submergir-se en la història i la vida quotidiana.

Es clausurà el seminari amb la reproducció del documental *La infància evacuada. Colònies escolars 1936-1939*, de Cristina Escrivà i Sergi Tarín, que comptà amb el posterior col·loqui amb Pablo Sanz, que visqué en primera persona l'evacuació de la guerra cap a les colònies escolars, i que és, també, membre de l'Associació d'Amics de la FUE, conjuntament amb la mateixa Cristina Escrivà. Finalment, el poeta Emili Olmos i Pasqual recità uns versos que tancaren el seminari, a l'espera d'un segon seminari sobre fonts orals.

Bibliografia

- HEARD, M. *Salir del silencio. Voces de Càlig 1900-1938*, Onada Edicions, Benicarló, 2013.
- PERIS, M. *Histories de vida al Castelló de la guerra i la postguerra*, Unive\$rsitat Jaume I, Castelló, 2012.